

Oorkonden en Mededelingen

OUDE BEWONINGSSPOREN TE ROKSEM

In dit opstel willen we trachten een beeld te schetsen van de bewoningsgeschiedenis van de Hoge Dijken te Roksem¹. Dit beeld is echter onvolledig, omdat het op enkele uitzonderingen na, enkel gebaseerd is op oppervlaktevondsten.

Het was in augustus 1965 dat we voor het eerst deze streek aan een archeologisch onderzoek onderwierpen, na een bezoek gebracht te hebben aan de opgravingen van de oude kerk van Roksem.

Een grote zaveluitbating (kadastraal perceel Sectie A-466 a) gelegen langs de Brugse Baan, rechts in de richting Gistel, trok onze aandacht. Het vele schervenmateriaal dat we over het ganse terrein aantroffen, was voor ons een aansporing om de zandput bij elke gelegenheid te bezoeken, maar door de onregelmatigheid van de zaveluitbating konden we onmogelijk de werken van nabij volgen. Het hoeft niet gezegd te worden dat veel kostelijke aanwijzingen onherroepelijk verloren gingen. Bovendien de bovenste afgestoken laag teeltaarde werd ook alle niet als bouwzand te gebruiken aarde op de bodem van de put opengeworpen. Uit deze grond verzamelden we een groot aantal potscherven en silexen.

In oktober 1956 bemerkten we in het profiel van de westelijke zandputoever een zwarte uitzakking, reeds gedeeltelijk afgegraven. Deze kuil (afvalkuil?) van 1.60 x 0,60 m. bevatte een grote verscheidenheid aan potscherven, verbrande beenderen, veel houtskool, kleiklompjes en vergane organische bestanddelen. Sommige aardewerkscherven waren zo zacht dat het niet mogelijk was de omringende aarde ervan te verwijderen.

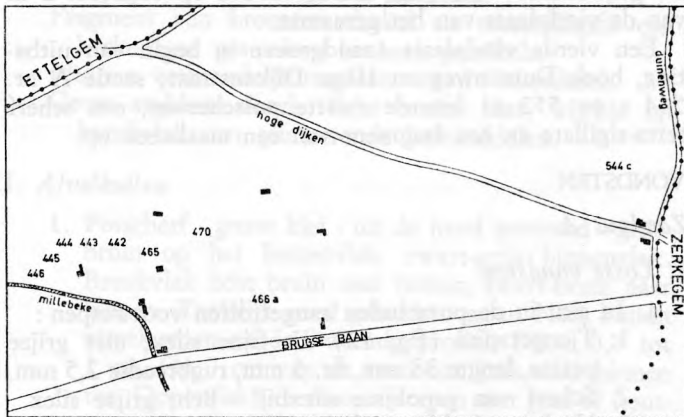
Een andere gelijkaardige uitzakking vonden we in het noordelijk wandprofiel. Deze, voor 3/4 weggegraven recht-hoekige afvalput, 50 cm onder het maaiveld, (0,75 x 0,30

1. Prov. West-Vl., arr. Oostende.

m.) bevatte weinig potscherven, verkooldde botten en veel houtskoolpartikels.

De zuidelijke putwand (op ongeveer 50 m en evenwijdig met de Brugse Baan) vertoonde op een lengte van 6 m een verkleurde band, 1,40 m onder het maaiveld. Deze band kenmerkte zich door een rood-bruine kleur, zeer plastisch, met veel houtskooldelen, verbrande beenderen, doorweke gele en rode potscherven en kleine klompen gele klei. Een zwarte humusrijke band (van enkele cm tot 5 cm dik) liep over de gehele lengte onder de 15 tot 25 cm brede verkleurde laag. Deze band was rijk aan houtskoolpartikels en vergane plantestengels. Deze zwarte laag vertoonde plaatselijk een zakvormige uitzakking (± 30 cm) bestaande uit dezelfde materie als de zwarte humusrijke band. In de rood-bruine band vonden we de sporen van een vergane houten paal (30 cm breed).

In de wanden van de zandgroeve konden we bij gelegenheid (bijzonder na regenval) silexartefacten aantreffen. Deze voorwerpen staken 30 tot 40 cm onder het maaiveld, ongeveer op de scheiding van de teeltaarde en het wit-gelig zand. Deze vindplaats hernemen we verder onder de aanduiding: «Zandput A.»

Een tweede vindplaats (zandgroeve B; sectie A. nrs. 444 p - 444 o - 445 b - 446 b - 447 - 448) is gelegen tussen de Oude Bruggeweg en de Millebeek. Het zandig

terrein glooit zachtjes naar de beek toe en is voor het grootste gedeelte uitgezaveld. Ook hier moesten we ons tevreden stellen met het nazicht van de putwanden en de opengespreide of opgetaste aarde, die niet als bouwzand te gebruiken was. De aardewerkscherven die we hier verzamelden dateren uit een andere periode dan die uit put A. Benevens een honderdtal silexartefacten waren hier Gallo-Romeinse en Frankische scherven kenmerkend. Grondsporen konden hier nauwelijks worden vastgesteld. Er kwamen echter veel gekalcineerde beenderen, potscherven en houtskooldelen voor. Opmerkelijk was de vondst van een groot aantal menselijke en dierlijke beenderen. Wat tot op heden een raadsel blijft is de vondst van een paardegraf (?), door de zanduitbating gedeeltelijk vernield) binnen een vierkant van vier houten palen. Tussen de halfvergane beenderen troffen we enkele fel geoxideerde onherkenbare ijzeren roestklompen aan.

In een derde vindplaats (put C; sectie A - 464 a) vonden we enkele potscherven, menselijke en dierlijke beenderen. Door de uitbater werd een menselijk geraamte uit het zand bovengehaald. Deze overblijfselen, 1.30 m onder het maaiveld, lagen omkranst van stenen. In hetzelfde perceel werd een kom uit terra-sigillata (fig. 26) en een potje uit grijs-bruine waar (fig. 25) gevonden op ongeveer 2 m van de vindplaats van het geraamte.

Een vierde vindplaats (zandgroeve in begin van uitbating, hoek Duinenweg en Hoge Dijkenstraat; sectie A nr. 544 c en 552 a) leverde zwarte potscherven, een scherp terra-sigillata en een fragment van een maalsteen op.

VONDSTEN

Zandput A.

I. Losse vondsten

- a. In situ in de putwanden aangetroffen voorwerpen :
 1. Tjongerspits (fig. 12) uit fijne silex, met grijze patina, lengte 38 mm, br. 6 mm, rugbreedte 2,5 mm.
 2. Scherf van gepolijste silexbijl - licht grijze silex.
 3. Nucleus uit blauwachtige silex.
 4. Tal van afslagen uit errastische silex, nog gedeeltelijk van cortex voorzien. Vuursteen van verschillende kleur.
 5. Gespleten klopper uit rood-bruine silex.

Deze voorwerpen werden 30 tot 40 cm onder het maaiveld aangetroffen.

b. Losse vondsten, uit de opengespreide niet als bouwzand te gebruiken grond.

1. Zwarte scherven uit grove klei gebakken, vingertopindrukken op de rand.
2. Grijs-bruine scherven, ruwe klei, pokdalig oppervlak, zeer broos tot 7 mm dik.
3. Randscherf (fig. 24) grijs-bruin, rand lichtjes naar buiten gebogen, dikte 7 mm - op 4 cm van de rand een verdikking tot 13 mm. Op de buitenkant lichte indeukingen in de vorm van een vingerlid.
4. Verschillende scherven van een grote zware pot, grijs-bruin buitenkant, zwart-bruin binnenkant, uit de hand gevormd, zeer ruw oppervlak met diepe horizontale krassen in de klei nagelaten door houtspaander of silexlemmer bij het fatsoeneren van de pot. Dikte 12 mm.
5. Randscherf (fig. 23) grijs-bruine tint, gladde oppervlak, afgeronde en naar buiten gebogen rand; op 3 cm van de rand versiering met nagelindrukken.

c. Allerlei :

Glaspareltje uit licht-groene glaspasta.

Fragment van bronzen schakel en verschillende onherkenbare gesmolten bronzen partikels.

Plakken verbrande huttenleem waarin houtskool.

Grote stukken sintels, licht bruine tint, wit-lila op breukvlak met glinsterende bestanddelen.

II. Afvalkuilen

1. Potscherf - grove klei - uit de hand gevormd - grijs-bruin op het buitenvlak, zwart-grijs binnenvlak. Breukvlak licht bruin naar buiten, zwart-bruin naar binnen. Tamelijk goed gebakken waar. Naar buiten uitgeknepen rand. S-vormig profiel. Dikte 0,7 tot 1 cm. Op 7 cm van de rand een knik naar binnen toe. Oppervlakte vertoont strepen met gras of houtspaak op de natte klei aangebracht, bij het effen maken van de pot. Binnendiameter 19,50 cm. (fig. 1).
2. Potscherf, grove klei, zwart-bruin buitenvlak, zwart binnenvlak, zwart-bruin breukvlak, S-vormig profiel,

- rand lichtjes naar buiten gebogen, ruwe oppervlak, 2 duimindrukken op 6 cm bovenrand. Dikte 12 mm - op 8 cm rand verdikking 16 mm. Zwarte pot. (fig. 2).
3. Potscherf, grove klei, uit de hand gevormd, naar buiten gebogen recht afgesneden rand, grijs-bruine tint, breukvlak zwart-bruin. Dikte 9 à 10 mm. Ruwe oppervlak. (fig. 4).
 4. Potscherf, grove klei, uit de hand gevormd, zwart-bruin buitenvlak, binnenvlak grijs-bruin met roet-vegen. Ruw oppervlak. Dikte 12 à 13 mm. Naar buiten gebogen rand. Op de bovenrand vingertopindrukken 1 op 3,5 cm. Breukvlak zwarte kern begrensd door grijs-bruine laag. (fig. 3).
 5. Potscherf, grove klei, uit de hand gevormd, pokdalig oppervlak, grijs-bruine tint, breukvlak zwart, licht naar buiten gebogen rand, op de bovenrand 2 lichte vingertopindrukken op 2 cm van 8 mm. Dikte 7 à 9 mm. (fig. 5).
 6. Potscherf, ruwe klei, uit de hand gevormd, grijs-bruin, pokdalig oppervlak. Breukvlak zwart met grijs-bruin laagje begrensd. Bovenrand naar binnen afgeschuind, op $\frac{1}{2}$ cm van de bovenrand lijnversiering. Dikte 8 à 9 mm. (fig. 6).
 7. Potscherf, ruwe klei, uit de hand gevormd, pokdalig oppervlak, grijs-bruine tint, 3 lichte indrukken (met volle vinger aangebracht?). Bovenrand gekarteld. Randversiering. Breukvlak overwegend grijs-bruin met zwarte kern. Dikte 9 à 10 mm. (fig. 7).
 8. Potscherf, ruwe klei, uit de hand gevormd, grijs-bruine tint, binnenvlak zwart, breukvlak bruin buitenkant - zwart binnenkant, dikte 10 à 11 mm. Versiering: putje met houtje aangebracht. (fig. 8).
 9. Fragment van kommetje. Gepolijste wand, grijs-zwarte tint, goed gebakken waar. Breukvlak grijs. Bolle bodem. Dikte 3 à 6 mm, diameter 12,50 cm, hoogte 5,50 cm. (fig. 22).

Zandput B

I. Losse vondsten

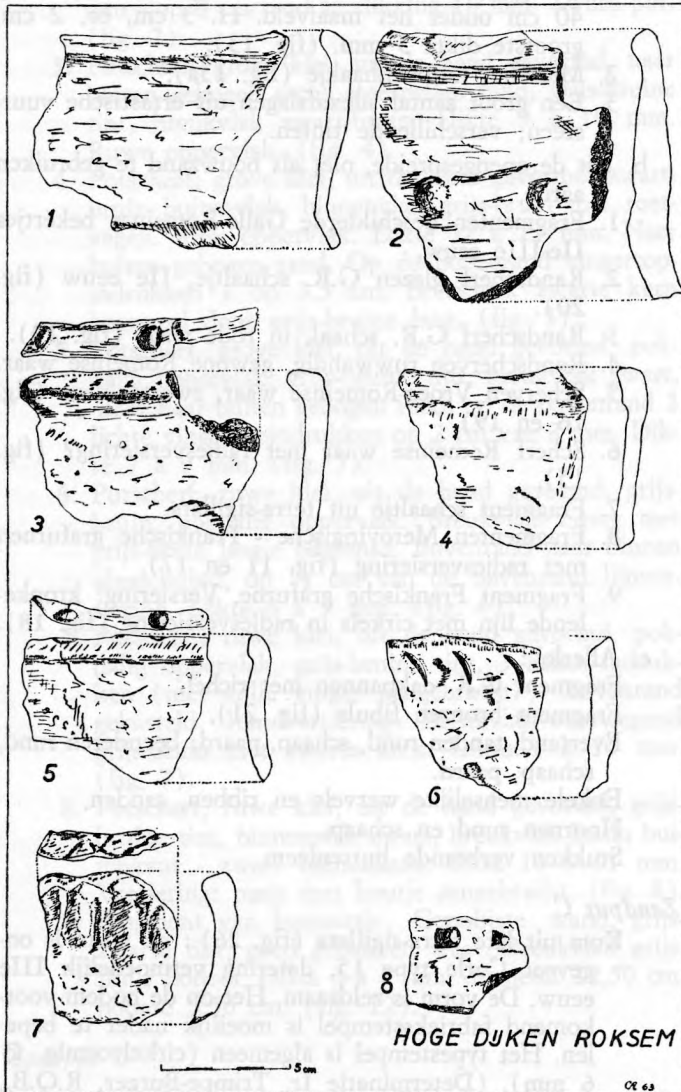
- a. In situ in de putwanden gevonden voorwerpen.
 1. Mooie vuurstenen pijlpunt, uit grijze silix, met

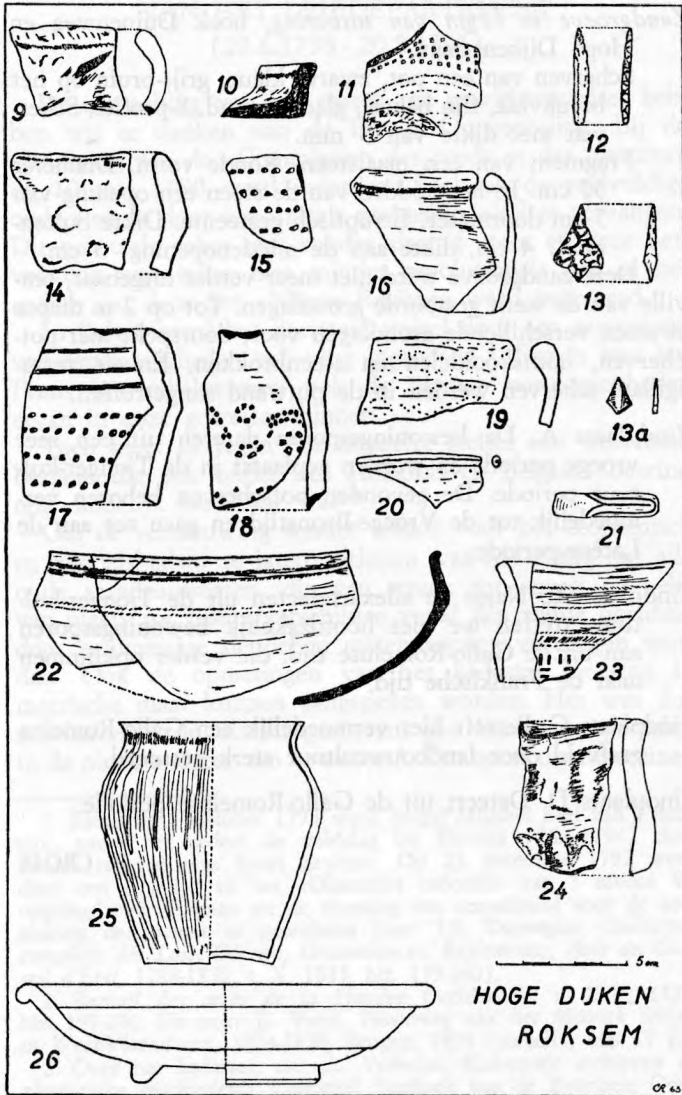
- voetje en 2 weerhaakjes, aan beide zijden geretoucheerd. (Laat Neolithicum - Vroege Bronstijd), op 40 cm onder het maaiveld. H. 3 cm, br. 2 cm, grootste dikte 5 mm. (fig. 13).
2. Microliet harpoenhaakje (fig. 13a).
 3. Een groot aantal silexafslagen uit errastische vuursteen; verschillende tinten.
- b. Uit de opengespreide, niet als bouwzand te gebruiken aarde.
1. Fragmenten beschilderde Gallo-Romeinse bekertjes IIe-IIIe eeuw.
 2. Randscherf glazen G.R. schaal, IIe eeuw (fig. 20).
 3. Randscherf G.R. schaal, in rode waar (fig. 10).
 4. Randscherven ruwwandig, gewone Romeinse waar.
 5. Scherven Vroeg-Romeinse waar, zwarte kleur (fig. 16 en 19).
 6. Scherf Romeinse waar met radjesversiering? (fig. 15).
 7. Fragment schaal uit terra-sigillata.
 8. Fragmenten Merovingische - Frankische grafurnen met radjesversiering (fig. 11 en 17).
 9. Fragment Frankische grafurne. Versiering: kronkelende lijn met cirkels in radjesversiering (fig. 18).
- c. Allerlei :
- Fragment G.R. dakpannen met richel.
 Fragment bronzen fibula (fig. 21).
 Evertand, tanden rund, schaap, paard; beenderen rund, schaap, paard.
 Enkele menselijke wervels en ribben, tanden.
 Hoornen rund en schaap.
 Stukken verbrande huttenleem.

Zandput C

Kom uit late terra-sigillata (fig. 26) : de vorm is ongeveer Curle type 15, datering vermoedelijk IIIe eeuw. De vorm is zeldzaam. Het op de bodem voorkomend fabrieksstempel is moeilijk nader te bepalen. Het typestempel is algemeen (cirkelvormig, Ø 6 mm). (Determinatie Ir. Trimpe-Burger, R.O.B., Amersfoort). Hoogte kom: 3,8 cm, binnendiameter: 15 cm.

Urne in grijs-bruine waar, met kamversiering. H. 11,5

cm, diameter buik 10,5 cm, bodem 5,5 cm; binnendiameter 8,5 cm.

Zandgroeve in begin van uitbating, hoek Duinenweg en Hoge Dijkenstraat.

Scherven van een pot, zwarte kleur, grijs-bruin op het breukvlak, fijn baksel, gladde wand. S-profiel. Scherven met dikte van 3 mm.

Fragment van een maalsteen. Ronde vorm. Diameter 30 cm. In het midden van de steen een opening van 5 cm doormeter. Erruptisch gesteente. Dikte buitenrand: 4 cm, dikte aan de middenopening: 5 cm.

Deze zandgroeve werd niet meer verder uitgebaat, omwille van de sterk gestoorde grondlagen. Tot op 2 m diepte kwamen verschillende grondlagen voor, doorspekt met potscherven, houtskooldelen en steenbrokken. Enkele terrasigillata scherven werden in de putwand aangetroffen.

Vindplaats A. De bewoningssporen dateren uit een zeer vroege periode en worden geplaatst in de Tjonger-kultuur periode. De gevonden potscherven behoren vermoedelijk tot de Vroege-Bronstijd en gaan tot aan de Latène-periode.

Vindplaats B. Naast de silexartefacten uit de Tjonger-kultuur, treffen we hier hoofdzakelijk bewoningssporen aan uit de Gallo-Romeinse tijd, die verder opklimmen naar de Frankische tijd.

Vindplaats C. Betreft hier vermoedelijk een Gallo-Romeins grafveld door landbouwcultuur sterk gestoord.

Vindplaats D. Dateert uit de Gallo-Romeinse periode.

R. CROIS